

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

Mäns maktutövande och maktposition i sitt våld mot kvinnor

En kvalitativ innehållsanalys av sex utvalda domar från
tingsrätter i Sverige

Matilda Christensson & Smilla Olsson

Kandidatuppsats SOPB 63

HT 2022

Handledare: Hans Knutagård

Abstract

Authors: Matilda Christensson & Smilla Olsson

Title: Mens use of power position and the power balance in relation to their violence towards women. A qualitative content analysis of some legal cases in Sweden.

Supervisor: Hans Knutagård

Assessor: Staffan Blomberg

Interpersonal violence against women is a widely spread problem where one out of three women globally falls victims of violence during their lifetime. The Swedish government constructed in 2016 six different gender equality policies where one of these policies aims for violence against women to end. Despite this there is no sign that the violence has decreased, neither in Sweden nor globally. Our empiricism consisted of six legal cases where the man was convicted of physical and/or physiological violence against the woman. The aim of this study was to through a content analysis get an in-depth knowledge about the men's use of their position of power and the power balance to use interpersonal violence. We found signs of domination techniques in all of the legal cases and therefore chose to focus on four of the most common techniques; i.e. violence or threats of violence, transferring of blame and guilt, objectification and double binding. While analyzing the legal cases using these techniques we found that men's position of power and their exercising of power through violence not only is justified by Hirdman's (1988, 2001) gender contract and gender system but also is romanticized in the relationship. The gender contract enabled the man to demand civil rights and create the definition of women since she's nevertheless derived by her body. We also found that women often find themselves trapped in the men's illogical rules enabled by the man's power. The women were reduced to an object in the man's world that he had the right to control.

Key words: Interpersonal violence, power balance, power abuse, domination techniques, gender

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Syfte och frågeställningar	5
1.2 Avgränsning	6
1.3 Förförståelse	6
1.4 Arbetsfördelning	7
2. Tidigare forskning	7
2.1 Litteratur och artikelsökning	7
2.2 Mäns våld mot kvinnor	8
2.3 Maktbalans och genus inom nära relationer	8
3. Teori	11
3.1 Berit Ås - Härskartekniker	11
3.2 Yvonne Hirdman - Genus och makt	14
4. Metod	16
4.1 Metodologiska överväganden	16
4.2 Urval och urvalskriterier	18
4.3 Bearbetning och analys	19
4.4 Metodens tillförlitlighet	23
4.4.1 Reliabilitet och validitet	23
4.4.2 Textens kontext	25
4.4.3 Källkritik	25
4.5 Etiska överväganden	25
5. Resultat och analys	27
5.1 Presentation av domar	27
5.2 Våld och hot om våld	28
5.3 Påförande av skuld och skam	34
5.4 Objektivisering	39
5.5 Dubbelbestraffning	42
6. Avslutande diskussion	45
7. Referenslista	48

1. Inledning

Våld innebär att varje handling riktas mot en annan person där handlingen skadar, smärtar, skrämmer eller kränker (Socialstyrelsen 2021, s. 17). Våld i nära relation innebär våldet riktas mot en närstående där det finns en förväntan om ett förtroende och en trygghet. Det finns ofta känslomässiga, sociala och praktiska band som är starka trots att det förekommer våld (ibid, s. 53). Detta är faktorer som kan göra det svårt och komplicerat att lämna en våldsamt relation samt såväl normaliseras i våldet. Flertalet av dessa män och kvinnor är således även pappor och mammor. Därmed riskerar dessa barn att fara illa på flera olika sätt där våldet starkt påverkar dessa barn samt ibland även direkt riktas således mot dem.

Medan män oftast utsätts för våld utanför familjen är kvinnor och flickor framförallt offer för våld i hemmen och inom familjen (Johnsson-Latham 2005, s. 8-9). Detta har gjort våldet osynligt, kvinnorna och flickorna sårbara samt försvårat skyddet mot omfattande och systematiskt våld och förtryck. Vid FN:s kvinnokonferens år 1995 markerades att våld mot kvinnor och flickor måste förutom att ses som en hälsofråga såväl ses som en rättighetsfråga, där våldet måste uppmärksammas i världens regioner under kvinnors/flickors hela livscykel. Dock betonas en utveckling där extrema former av våld och förtryck har hamnat i fokus, där det vardagsvåld som såväl drabbar kvinnor världen över har fått mindre uppmärksamhet.

Gällande våldets omfattning världen över utsätts uppskattningsvis en av tre kvinnor för våld under sin livstid (ibid, s. 8-9). Därtill att abort av flickfoster och våld mot kvinnor och flickor bara under de senaste 10-15 åren beräknas ha orsakat fler döda än 1900-talets båda världskrig och övriga krig sammanlagt. I Sverige är dödligt våld där offret och förövaren var eller hade varit i en parrelation den vanligaste formen av dödligt våld mot kvinnor (Jämställdhetsmyndigheten 2021). Fler än 300 kvinnor har dödat av sina män de senaste 20 åren, vilket i genomsnitt är mer än en kvinna i månaden (Jämställdhetsmyndigheten u.å.). Morden och våldet har många gånger skett trots att kvinnorna tidigare har varit i kontakt med olika myndigheter. Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt jämställdhetsproblem

varpå våldet tar sig uttryck på många olika sätt. Detta innebär ett stort ansvar för myndigheter och aktörer i Sverige. Att mäns våld mot kvinnor ska upphöra är ett av Sveriges sex jämställdhetspolitiska delmål.

Uppmärksamheten för våldet har ökat och därmed insatserna (Johnsson-Latham, s. 8-9). Dock är okunskapen fortfarande stor samt det finns inte några tecken på att våldet skulle ha minskat, varken internationellt eller i Sverige. Gällande vidtagna insatser betonas delvis en saknad av påverkan och förändring på strukturer som vidmakthåller våldet. I arbetet att bekämpa våldet menar (Jämställdhetsmyndigheten 2021) att ett kritisk perspektiv på könsnormer är mer effektivt än insatser utan ett genusperspektiv. Med hjälp av en sådan ingång kan vi motarbeta skadliga och begränsande föreställningar och verkligheter från könsnormer vilket är en stor faktor i bekämpandet av våldet. Vidare betonar Jämställdhetsmyndigheten (2021) ett behov av att förändra sociala normer, bryta normalisering av våld i vardagen samt synliggörandet av hur maktordningar ger olika förutsättningar och möjligheter.

Med utgångspunkt i ovan nämnda redogörelser, anser vi att det är av vikt för det sociala arbetet att få en fortsatt ökad kunskap kring mäns våld. Genom vår studie vill vi skapa en djupare förståelse kring hur männens våld tar sig i nära relationer och i hemmen. Vi vill förstå hur det dagliga våldets tas till uttryck samt såväl få en fördjupad kunskap kring dess orsaker. Detta för att i det sociala arbetet tidigt kunna upptäcka, motverka, förebygga och behandla våldet.

1.1 Syfte och frågeställningar

Vårt syfte är att få en fördjupad kunskap kring männens maktutövande såväl maktposition i sitt våld mot kvinnor i nära relationer, utifrån domar i tingsrätten.

Frågeställningar:

- På vilka sätt kan vi utifrån sex valda domar i tingsrätten se maktutövande i männens våld mot kvinnor i nära relationer?

- Hur kan vi utifrån våra valda domar förstå männens maktposition i relation till kvinnan?

1.2 Avgränsning

Mäns våld mot kvinnor är ett brett ämne och vi har därför varit tvungna att göra avgränsningar för att studien inte ska bli alltför allmän och förlora sitt syfte. Vi har därmed begränsat området till att enbart beröra mäns våld mot kvinnor i nära relationer som förekommer i Sverige. Mannen ska även ha blivit dömd i tingsrätten för fysiskt och/eller psykiskt våld mot kvinnan. Det finns en mängd domar utförda som berör det aktuella ämnesvalet var på vi har valt att avgränsa materialet till att enbart beröra åren 2017-2022. Årtalen blev aktuella med forskningsprocessens gång i mån om att ha någorlunda nutida rättsfall samt på grunda av urvalskriterier och rikt material att kunna göra kvalitativ studie på. Vidare fokuserar vi på männens maktutövande och maktposition för att avgränsa ämnet ännu mer. På så sätt kommer vi i analysen att utgå från mannen, dock vill vi betona att maktförhållandet sätts i fokus där kvinnans underordning relateras till mannens överordning. Maktrelationen ser vi med andra ord ha stor vikt i förståelsen.

1.3 Förförståelse

Vårt val av ämne kom relativt naturligt till oss då det är ett ämne som vi båda är intresserade av. Som kvinnor har vi en insikt, förförståelse samt erfarenheter kring hur det är att leva under patriarkala strukturer. Trots att vi inte har några konkreta erfarenheter av att leva under våld i en nära relation är männens maktutövande dock ständigt närvarande i vardagliga sammanhang. Vi kommer med andra ord in i denna studie med en förståelse om ämnet utifrån ett kvinnligt perspektiv format från tidigare erfarenheter. I och med vår starka drivkraft samt intresse för ämnet och kvinnors lika rätt, kan det såklart omedvetet påverka vår analys och vårt resultat i någon riktning. Därför har vi ansträngt oss att vara ytterst objektiva och öppna för vårt empiriska material såväl i hela studieprocessen.

1.4 Arbetsfördelning

Vi har till största del gjort allt tillsammans. Det har förekommit en viss uppdelning i arbetet gällande sökningen av material att använda, men där sökprocessen sedan förklaras och diskuteras med den andre. Därtill har vi såväl delat upp vissa avsnitt gällande att skriva ihop vad vi diskuterat och kommit fram till. Vi vill betona att arbetet i sin helhet samt alla beslut har skett i samförstånd med varandra. Vid konflikter i arbetets gång har vi stannat upp och fram och tillbaka diskuterat våra eventuella oenigheter samt då tagit ett gemensamt beslut hur vi går vidare. Våra olika tankar och åsikter anser vi har utvecklat arbetet till det bättre då båda tillför olika perspektiv.

2. Tidigare forskning

I detta avsnitt kommer vi att redogöra för hur forskningsläget ser ut gällande mäns våld mot kvinnor. Till en början kommer vi att presentera hur vi gått tillväga för att inhämta det material som ligger till grund för den tidigare forskningen. Sedan presenterar vi vårt material med hjälp av två teman; mäns våld mot kvinnor samt maktbalans och genus i nära relationer.

2.1 Litteratur och artikelsökning

Vi har sökt kontinuerligt efter relevant forskning under studiens gång för att få en bild av hur forskningen är utformad kring mäns våld mot kvinnor. I ett senare stadie har vi använt oss av tidigare forskning för att få en fördjupad förståelse kring mäns våld mot kvinnor, konsekvenser och riskfaktorer. Sökningen efter forskning har skett till största del genom Lubsearch och Libris med sökord så som; våld i nära relation, control behaviour, intimate partner violence, domestic abuse, interpersonal violence, partnervåld och mäns våld mot kvinnor. Utöver söktjänsterna har vi även tagit hjälp av referenslistor från olika avhandlingar eller artiklar som varit av relevans för vår studie.

Vidare är ämnet mäns våld mot kvinnor väl forskat på sedan tidigare vilket gör att det finns en mängd olika studier kring ämnet. Vi har därför valt att använda några få artiklar som är relevanta för vår studie. Forskningsläget som presenteras nedan blir således en sammanfattande bild av mäns våld mot kvinnor samt forskning kring maktbalans och genus i förhållande till mäns våld mot kvinnor.

2.2 Mäns våld mot kvinnor

År 2001 publicerades omfångsundersökningen Slagen dam (Lundgren et al.) i samarbete med Brottsoffermyndigheten och Uppsala universitet. Studien genomfördes som en följd av den avsaknad av forskning som vid tillfället fanns om mäns våld mot kvinnor. Lundgren et al. (2001) menar att det finns en diskursiv sanning kring mäns våld mot kvinnor där mannen ses som en avvikande och ovanlig man samt att våldet förekommer i särskilda och utsatta sociala områden. Studien var för sin tid banbrytande på flera sätt, inte minst för att det då var den största undersökningen som genomförts gällande mäns våld mot kvinnor, utan även för deras definition av våld. Undersökningen tar upp det fysiska våldet i form av slag men även det psykiska våldet i form av kontrollerande beteenden. Det kontrollerande beteendet innefattar beteenden så som svartsjuka, nedvärdering av kvinnans person, att mannen hindrar kvinnan från att träffa andra människor samt kontroll av kvinnans ekonomi (Lundgren et al. 2001, s. 29). Lundgren et al. hävdar att om en man har ett kontrollerande beteende mot sin partner finns det även stor risk att han utsätter henne för hot samt fysiskt eller psykiskt våld. Undersökningen Slagen dam (2001) skapade kunskap kring hur pass omfattande våldet var samt karaktären av våldet och visade på ett utbrett, aktuellt och frekvent socialt problem. Resultatet av undersökningen tyder på att det krävs en ny förståelse och kunskap kring våldets närvaro i vardagen för att på ett effektivt sätt kunna förhindra det (Lundgren et al. 2001, s. 73).

2.3 Maktbalans och genus inom nära relationer

Martin Söderberg skrev 2008 en rapport för att undersöka vad tidigare forskning visat vara en riskfaktor för våld i nära relation. Rapporten tar upp attityder som stödjer eller ursäktar partnervåld så som maskulinitet, kvinnosyn samt syn på

familjeliv, våld och sexualitet. Vi kommer att fokusera på Söderbergs resultat av attityder kring maskulinitet, då vi anser att denna kategori är av störst relevans för att undersöka hur forskningsläget ser ut i förhållande till vår studie.

Söderberg (2008) menar att män som utsätter kvinnor för våld ofta har ett behov av att vara makthavaren i relationen. Männerna som utövar våld i nära relation anser att manlighet kommer från bland annat auktoritet, dominans, kontroll, ekonomisk framgång, kvinnodominans, pretentiös sexualitet samt att kunna stå upp för sin manlighet om någon skulle hota den. Vidare poängterar Söderberg (2008) att män som värderar de traditionella könsrollerna inte per automatik utövar våld i nära relation utan att attityden kring det ska betraktas som riskfaktorer. Om manligheten hotas genom att mannen inte kan leva upp till det maskulina idealet kan detta resultera i att mannen utsätter sin partner för våld i hopp om att infinna sig i en maktposition i förhållandet (Söderberg 2008, s. 13).

Ett antal år senare publicerades tidskriften Sex Role innehållande en artikel av Papp et al. (2017) vars syfte var att undersöka om det fanns någon korrelation mellan heterosexuellt partnervåld och romantiseringen av kontrollerande beteenden. Deltagarna i studien svarade på frågor om erfarenheter av fysiskt och psykiskt våld, romantik som ideologi, romantiseringen av kontrollerande beteenden, uppfattningen av avundsjuka som en positiv känsla samt hur mycket de värdesätter romantiska relationer. För varje kategori fanns ett flertal frågor som sammantaget kunde sammanställa deltagarnas attityd kring ämnet. Papp et al. (2017) kunde med hjälp av sin studie se ett samband mellan romantiseringen av kontrollerande beteenden och våld i nära relationer, det var dock inte alla kategorier som hade direkt anknytning till våld i nära relation. Till exempel att högt värdesätta romantiska relationer var inte direkt relaterat till relationsvåld, dock var denna värdesättning direkt kopplat till romantiseringen av kontrollerande beteenden (Papp et al. 2017). Romantiseringen av kontrollerande beteende var i sin tur sammankopplat med partnerrelaterat våld. Papp et. al (2017) menar att kvinnornas uppfattningar av kärlek kan innebära att de misstolkar männens våldsamma beteenden som romantiska gester. Vidare hävdar Papp et al (2017) att

kopplingen mellan romantiseringen av kontrollerande beteenden och våld i nära relation är en produkt av hur samhället konstruerar genus. I förhållande till vår studie blir begreppet romantisering intressant då vi undersöker männens maktutövande och maktposition i relation till kvinnor. Romantiseringsbegreppet kan på så sätt öppna upp diskussion kring huruvida männens maktposition och maktutövande eventuellt möjliggörs genom kvinnors romantisering av kontrollerande beteende. Vidare finns även bevis för att män och kvinnor som upprätthåller traditionella könsroller har starkare koppling till romantik, kontroll, svartsjuka samt våld (Papp et al 2017). Dessa kvinnor har visat en önskan om att männen ska vara maskulina, dominanta och ha makt över kvinnan. Författarna menar att det är en sådan hypermaskulinitet som är direkt kopplad till våld och maktutövande mot kvinnor.

Den norska tidskriften *Sociologisk tidsskrift* publicerade år 2014 en artikel skriven av Heidi Fischer Bjelland där hon undersöker betydelsen av maktbalansen för utövandet av våld i nära relation. Fischer Bjellands (2014) utgångspunkt är relationen i sig, det vill säga hon fokuserar både på kvinnor och män som blir utsatta för våld. Maktbalansen mäts genom olika faktorer såsom ekonomi, ålder, utbildningsnivå, alkoholvanor samt hälsotillstånd. Författaren hävdar att det finns könsspecifika mekanismer som producerar mäns fysiska och psykiska våld mot kvinnor. En obalanserad maktrelation kan leda till konflikter, våld eller utökat våld (Fischer Bjelland 2014). Vidare kan män som befinner sig i en underlägsen position i förhållandet uppleva detta som så pass stressfullt att konfliktnivån höjs. Detta menar författaren kan förklaras genom att likhet mellan könen inte stämmer överens med den traditionella bilden av könsroller och maktfördelningen som är norm inom ett förhållande. Stressen som parten känner inför sin position i förhållandet mynnar enligt studien ut i ett utövande av både fysiskt och psykiskt våld, vilket kan förklaras med att det inte räcker med fysiskt våld för att ta kontroll över en annan människa (ibid, s. 54).

Fischer Bjelland (2014) presenterar även begreppet *motmaktmekanism* vilket innebär en maktstrategi för att utjämna obalansen i relationen och används främst

av män vars partner har högre status. Vidare presenterar studien att det inte alltid är dominerande män som utför våld i nära relationer, utan att våldet utförs av den parten i relationen som besitter minst makt (Fischer Bjelland 2014, s. 70). Fischer Bjelland menar därför att våldet bör förstås som en del av en maktstrategi istället för dominansstrategi. Med andra ord ska våldet förstås utifrån hur den som inte har makten vill åt den, istället för att makten utövas i form av dominans av den som besitter makten.

3. Teori

I detta avsnitt presenteras de två valda teoretiska utgångspunkterna som ligger till grund för studiens analys. Först redogörs Berit Ås (1982) identifiering av sju härskartekniker som, gentemot vårt syfte samt frågeställningar, är en förklaringsmodell för olika tillvägagångssätt att utöva makt och skapa maktövertag. Med andra ord hur männens maktutövande kan te sig. Därefter presenteras Yvonne Hirdmans (1988, 2001) teori kring genus och makt vilket handlar om ett kontinuerligt skapande av manligt och kvinnligt utifrån ett konstruktionssystem som överordnar mannen. Jämställdhetsmyndigheten (2021) menar att ett genusperspektiv gynnar arbetet i bekämpandet av våldet då det hjälper till att motarbeta skadliga och begränsande sociala normer och maktordningar. Gentemot detta uttalade behov anser vi att en kombination av våra teoretiska utgångspunkter kan ge oss en djupare förståelse av fenomenet.

3.1 Berit Ås - Härskartekniker

Berit Ås skriver i sin bok: *Kvinnor tillsammans - Handbok i frigörelse* (1982) om en osynlig och förtryckande kvinnokultur i det mansdominerade samhället. Ås har identifierat olika härskartekniker och menar att fastställandet av dessa syftar till kvinnornas frigörelsekamp där vi inte längre ska tåla att kvinnor förlöjligas och osynliggörs när de ställer rimliga krav (Ås 1982, s. 36). Vidare menar Ås att de flesta maktgrupper har tillgång till dessa härskartekniker och att de därmed kan anses vara aningen typiska gentemot olika förtryckta grupper. Däremot betonar författaren en eventuell speciell kombination och situationsanvändning av dessa

gentemot kvinnor på grund av manssamhällets definition av dem som objekt och egendom. Därtill beskriver Ås att då ägare av egendom alltid vill ha större makt eller större värde än det ägda objektet blir deras mål att göra kvinnan mindervärdig. Gentemot detta mål syftar Ås till att härskarteknikerna görs särskilt effektiva.

Den första härskartekniker som Ås (1982, s. 37) presenterar är *osynliggörande*. Detta innefattar att kvinnan görs bortglömd, förbisedd eller överkörd. Genom ett osynliggörande fråntas kvinnan sin identitet samt blir påmind om att hon skulle vara mindre värd, oviktig eller betydelslös. I sin bakgrundsbeskrivning till härskartekniken ger Ås exempel på hur kvinnliga experter eller politiker osynliggörs när de berör ämnen eller befinner sig i rum som traditionellt sett tillhör manliga domäner. Att kvinnan objektifieras för sin kropp samt positioneras som en husmor, mor och/eller hustru där exempelvis hennes innehav av kunskap eller arbetstitel skjuts undan. Vidare betonar författaren språket som en viktig del av osynliggörandet. Hon exemplifierar via olika slags språkliga erövringspolitiker som skildrar mannens auktoritet och leder till mansdriven kulturförståelse (ibid, s. 39). Ett exempel på detta är benämningar av yrken som rådmän eller landshövding. Ås betonar att det därmed finns motiv bakom dessa undantryckande handlingar.

Den andra härskartekniken är *förlöjligande*. Ås (1982, s. 42) påpekar att kvinnan alltid varit ett populärt huvudmotiv för vitsar och skämt. Vidare betonar författaren hur mycket fler negativa synonymer det finns för kvinnor till skillnad från män. Därtill att jämförelser med djur i beskrivning av könen länge varit en tradition, dock att det är en stor skillnad på könen då kvinnor ofta synonymiseras till djur och dessutom till små, hjälplösa och "dumma" djur. Ås betonar även att när kvinnliga politiker förlöjligas och jämförs med svaga eller dumma djur går det obemärkt förbi och uppmärksammas inte heller som dåligt, förminskande eller avsiktligt. Vidare betonas hur kvinnan och kvinnokroppen blir ett öppet föremål att utnyttja och förlöjliga medan manligt kön är privat och exklusivt (ibid, s. 44).

Den tredje härskartekniken är *undanhållande av information*. I sin bakgrundsbeskrivning gör Ås (1982, s. 46) en skildring till kyrkan varpå att kvinnor alltid underhållits information kring religiösa frågor och prästerskapets hemligheter, vilket har orsakat att de då inte heller fått delta i statuspräglade kyrkliga handlingar. Med andra ord syftar härskartekniken till ett generellt utestängande av kvinnors deltagande och medlemskap gentemot bevarandet av ett manligt makt- och kunskapsmonopol. Författaren belyser kvinnornas historiska kamp för sociala rättigheter och lika värde som de exkluderats från.

Den fjärde härskartekniken är *dubbelbestraffning* vilket beskrivs vara att hur du än gör så gör du fel (Ås 1982, s. 49). Med andra ord att kvinnan klandras både för ett visst bestämt uppförande såväl för motsatsen av detta. Ett exempel gällande kvinnans utsatthet för dubbelbestraffning kan enligt Ås (1982) vara gällande en kvinna som tar hand om hem, hushåll och barn och som därmed arbetar de flesta timmar av dygnet. Å ena sidan kan hon klandras för att inte bidra till samhället eller ta samhällsansvar, medan om hon å andra sidan istället skulle börja med ett sådant annat arbete kan hon klandras för att försumma sina barn såväl sin man (ibid, s. 50). Ås (1982) påpekar att denna härskarteknik har många varianter, ytterst manipulerande, svår att genomskåda, utan någon form av logik och stark förankring till normer och fördomar (ibid, s. 54). Därtill betonas ett tilldelande av fördömande och förtryckande ord eller beskrivningar.

Den femte härskartekniken är *påförandet av skuld och skam*, vilket beskrivs vara en kombination av *förlöjligande* och *dubbelbestraffning* (ibid, s. 54). Det handlar om att kvinnan anklagas att vara orsaken till ett olyckligt fenomen. Ås (1982) belyser att kvinnor exempelvis tilldelas skuld för männens våld mot dem på grund av att kvinnan provocerat fram detta beteende eller själva befunnit sig på fel plats vid fel tid (ibid, s. 55). Författaren berör föreställningar om mäns legitima rätt att straffa eller bruka våld mot kvinnor inom ett område som betecknas som deras, exempelvis i sin bostad. Gentemot detta betonas även en föreställning om att grannar därmed blir mindre villiga att anmäla dessa män för sitt våld såväl att anmärka det.

Med tiden la Berit Ås till ytterligare två härskartekniker till sina ursprungliga fem; *objektifiering samt våld eller hot om våld* (Ås 2004, s. 80). Ås betonar att dessa är de mest ångestframkallande härskarteknikerna. *Objektifiering* innebär att kvinnor görs till objekt och på så sätt motarbetas som subjekt, med andra ord motarbetas att vara en likvärdig människa med egen rätt (Nyberg & Dahlgren 2021, s. 121). Genom objektifiering reduceras kvinnan till ett föremål eller en vara som går att behandla som man vill. Det handlar om ett fokus på kön där man blir reducerad till en kropp. Därtill kopplas objektifieringen till könsmaktordningen och patriarkatet då förutsättningarna att objektifiera eller objektifieras är olika mellan könen (ibid, s. 123). Det går alltså inte att jämföra i och med den kulturella nedvärderingen av kvinnors kroppar.

Våld eller hot om våld går ut på att skapa en rädsla och otrygghet genom att hota, vara våldsam, trakassera eller skapa förbud (Nyberg & Dahlgren 2021, s. 133). Hotet behöver därtill varken realiseras eller vara uttalat för att denna effekt ska vara uppnådd. Därmed kan en höjd hand eller ett annat sätt att visa att man bör vara rädd tillräckligt. Med andra ord en fysisk och psykologisk markering av ett maktövertag (ibid, s. 135).

3.2 Yvonne Hirdman - Genus och makt

Hirdman (1988, s. 50-51) problematiserar den svenska översättningen och begripligheten av engelskans *gender* (*genus*) då hon menar att man missar den komplicerade förståelsen av manligt och kvinnligt. Hirdman föreslår att vi måste skapa en mer utvecklad kunskap än genus som enbart "könsroller" och "socialt kön". Att vi måste se till hur manligt och kvinnligt görs. Därtill att det på så sätt inte blir något vi i princip kan göra oss fria ifrån. Hirdman menar att en processuell förståelse av genus behövs då genus bör förstås som föränderliga tankefigurer om kvinnor och män där man utgår från en biologisk skillnad. Uppdelningen förstärks genom att de tilldelas rekvisita vilket ger upphov till skapandet av olika föreställningar kring könen (Hirdman 2001, s. 73).

Vidare påpekar Hirdman (1988, s. 51) att makt är central del i genuskonstruktionen. Via begreppet genussystem vill Hirdman belysa en social ordningsstruktur av könen varav inom detta syftar till två logiker; isärhållandet av könen och mannen som norm. Genussystemet ska förstås som ett dynamiskt system där ett nätverk av processer, fenomen, föreställningar och förväntningar orsakar en maktstruktur. För att orientera oss i världen behöver vi kategorisera och särhålla ting för att på så sätt kunna skapa mening och förståelse, varpå de två kategorierna män och kvinnor skapades (ibid, s. 52). Dock i meningsskapandet tillkommer också ett maktskapande. Därför menar Hirdman att isärhållandet av könen har skapat en hierarki och ett könsförtryck där mannen utgör normen för det allmängiltiga. Med andra ord att hans görande legitimeras genom ett avskiljande gentemot henne, där han representerar det positiva och hon det negativa.

I de två kategorierna som ska utesluta varandra, män och kvinnor, skapas könen. Det vill säga föreställningar om vad en man och kvinna är och då manligt och kvinnligt. Könen skapas kontinuerligt genom tre nivåer; kulturell överlagring, social integration och socialisering (Hirdman 1988, s. 53). Gentemot detta processuella könsskapande i dessa tre nivåer har Hirdman utvecklat begreppet genuskontraktet (ibid, s. 54). Hon menar att i alla tre nivåer kan man urskilja ett "osynligt" kontrakt mellan mannen och kvinnan, gällande konkreta föreställningar om hur män och kvinnor ska vara mot varandra. För att förtydliga, exempelvis gällande den kulturella överlagringens nivå; föreställningar hur relationen bör vara mellan mannen och kvinnan, vem som får förhöra vem, vilka kläder som är tillåtna etc. Genuslogikernas teori och praktik finns på så sätt i genuskontrakten. Benämningen av ett genuskontrakt blir därmed en slags operationalisering av genussystembegreppet, där kontraktet står för föreställningarna och systemet för processen som via kontrakten skapar ny hierarkisering (ibid, s. 54). Genom att belysa ett slags genuskontrakt menar Hirdman att man på så sätt tvingas till en relationell förståelse mellan könen, där en hierarki synliggörs och kvinnans begränsade möjligheter i förhållande till mannen (ibid, s. 54).

4. Metod

I detta kapitel kommer vi att redogöra för vår metodologiska utgångspunkt, det vill säga våra metodologiska överväganden, urvalsmetod samt urvalskriterier, hur vi bearbetat och analyserat empirin, om metodens tillförlitlighet samt etiska överväganden vi gjort under processen. Kapitlet syftar till att redogöra, motivera såväl kritiskt diskutera vårt valda tillvägagångssätt.

4.1 Metodologiska överväganden

För att kunna besvara våra frågeställningar gällande männens maktutövande och maktposition i sitt våld mot kvinnor i nära relationer, har vi valt att använda oss av en kvalitativ forskningsansats. Med hjälp av denna metodologiska ansats utgår vi från en kunskapsteoretisk och tolkningsinriktad ståndpunkt där vår förståelse av den sociala verkligheten grundas i hur människor upplever den (Bryman 2018, s. 455). Vidare betonas vikten av en konstruktionistisk ståndpunkt där man ser vikten av människan i processer, samspel och interaktion med andra och sin omgivning i kunskap om världen. En kvalitativ metod syftar således till en förståelse av beteenden, värderingar och åsikter i relation till kontext snarare än viljan att deras data ska kunna generaliseras till en population (ibid, s. 488). En förståelse av kontextuella aspekter i männens våldsutövande och makt i nära relationer är vad vi vill få fram genom vårt syfte och frågeställningar och ser därmed detta som relevant metod. Ett förlorat fokus samt på så sätt svårighet kring att generalisera kan däremot av kritiker ses som ett problem i den kvalitativa forskningen (Bryman 2018, s. 484). Således påpekas svårigheter kring replikation och subjektivitet då den kvalitativa forskningen är mer ostrukturerad. Å andra sidan framförs fördelar med bristande struktur gentemot en bättre möjlighet att på ett riktigt sätt fånga det perspektiv som de studerade personerna omfattar (ibid, s. 482). Detta gör vi således genom att först formulera generella frågeställningar som i processens gång istället specificeras, vilket beskrivs mer ingående senare i kapitlet.

Utifrån männens makt i våldsutövande som forskningsfokus valde vi således att göra en kvalitativ analys av text i form av insamlade domar då vi ansåg att detta blev relevant empiriskt underlag. Den form av metodologiska teknik vi således gjorde kallas för kvalitativ innehållsanalys vilket kortfattat innebär att man studerar dokument för att på så sätt kunna se bakomliggande teman (Bryman 2018, s. 677). Gällande vår anledning till vald metodologisk teknik såväl val av specifikt empiriskt material, möjliggör innehållsanalys inhämtning av information från grupper i samhället som är svåra att få kontakt med (Bryman 2018, s. 378). Vårt ämne för denna studie, mäns våld mot kvinnor i nära relationer, kan vara svårt att prata om både som våldsoffer och som våldsutövare. Ur en etisk ståndpunkt såg vi det mer relevant samt försvarbart att göra en analys av redan publicerat och tillgängligt material för att undvika att medföra skada för målgruppen. På grund av den korta tidsram vi hade för undersökningen såg vi det såväl som en fördel att ta del av redan publicerat material. Genom materialet av rättsfallen kunde vi få en insyn i hur våldet ter sig och hur de olika parterna upplever där beskrivningarna inte styrdes utifrån påverkan av oss som analytiker. Å andra sidan har omständigheten att materialet baseras på en rättegångsprocess givetvis en betydelse i påverkan på materialet vilket vi är medvetna om, å andra sidan som tidigare nämnt såg vi valt tillvägagångssätt hade övervägande fördelar gentemot vårt syfte. Delar av våra empiriska utdrag baseras på sms-konversationer som då enbart varit en genuin och oberörd demonstration av våldet och makten. Vi har dock upplevt att det i vissa fall är begränsande att använda dokument och text som empiriskt undersökningsmaterial då det inte går att ställa några följdfrågor till materialet utan analysen grundas i *vår* tolkning. Vi anser trots denna begränsning att innehållsanalys var en väldigt framkomlig väg för att besvara våra frågeställningar då fördelarna överväger nackdelarna.

När vi påbörjade insamlingen av empiri använde vi oss utav den digitala tjänsten JUNO där bland annat olika domslut publiceras. Vi märkte dock att de domar som fanns tillgängliga med våra studentkonton på JUNO var hovrättsdomar samt domar från Högsta domstolen. Informationen från rättsfallen var knapphändiga då dessa dömdes utifrån en överklagan från tingsrätten, det fanns därför enbart en

kort sammanfattning av rättsfallet i domen. Vi vände oss istället till InfoTorg som är en annan digital tjänst som publicerar olika rättsfall. På InfoTorg hade vi tillgång till domar från olika tingsrätter i Sverige och kunde därför fortsätta vårt sökande genom deras tjänst. Det material som därefter blev underlag för vår empiri utgör sex stycken rättsfall från olika delar av samt tingsrätter Sverige.

4.2 Urval och urvalskriterier

För att få fram relevant empirisk underlag för studiens frågeställningar har vi använt oss av ett målstyrt urval där vi har valt ut rättsfall på ett strategiskt sätt i mån om relevans för studien (Bryman 2018, s. 497-498). Inom det målstyrda urvalet har vi satt upp kriterier som styr urvalet, varav dessa är beroende av vilka analysenheter som är av betydelse samt gör det möjligt att kunna svara på våra formulerade forskningsfrågor. Utifrån våra urvalskriterier ska samtliga domar uppfylla följande krav:

- Domen ska vara utfärdad av någon av tingsrätterna i Sverige.
- Domen ska beröra mäns våld mot kvinnor i heterosexuella nära relationer.
- Mannen ska ha blivit dömd för våldet, varav gällande domar med flera åtalpunkter ska mannen ha blivit dömd för minst en av punkterna.

Förutom våra urvalskriterier ska, som tidigare motiverat i studiens inledande kapitel, domarna vara meddelade mellan år 2017-2022 för att på så sätt avgränsa ämnet. Genom att, i den digitala söktjänsten Infotorg, använda sökord som används för att beskriva en parrelation så som "fru", "sambo" samt "flickvän" fick vi fram domar där målsäganden var i nära relation med den tilltalade. Vi valde även att resultaten enbart skulle visa domar utfärdade av tingsrätten. Detta innebar att det även innefattade brott där det inte utövats någon typ av våld, dock var domarna så pass få att det var enkelt att gallra mellan de olika fallen för att hitta vilka som var relevanta utifrån våra urvalskriterier.

Gällande urvalsstorleken är det i kvalitativ forskning svårt att från början avgöra detta i och med att detta metodval syftar till att nå exempelvis mättnad av data

eller teori (Bryman 2018, s. 506). Inom den kvalitativa forskningen finns inte heller någon enighet kring vad som skulle vara en acceptabel minimistorlek på ett urval (ibid, s. 511). Den urvalsstorlek som kan ligga till grund för övertygande slutsatser kommer på så sätt att variera utifrån en balans mellan att kunna uppnå en datamättnad, teorimättnad eller informationsreduktion samtidigt som en djupgående fallorienterad analys ska vara genomförbar (ibid, s. 506-507). Vidare beskrivs att mättnad av data kan exempelvis uppnås tidigare vid ett mer homogent och förhållandevis snävt urval och forskningsfokus, vilket vi anser oss ha. Detta framförallt i och med våra två forskningsfrågor med båda ett fokus på aspekten makt. Detta gjordes medvetet i och med studiens korta tidsram samt i mån om ett kvalitativt fokus på ord och inte siffror. Urvalsstorleken bestämdes med andra ord med processens gång och med hänsyn till Bryman (2018) stannade vi vid sex domar när vi ansåg att vi uppnått en sådan balans författaren syftar till.

Vidare finns det såväl kriterier för valda dokument som datakälla i dess bedömning kring kvalitet (Bryman 2018, s. 657). Dessa bedömningsgrunder är: äkthet, trovärdighet, representativitet, mening. Vi har här gjort bedömningen att de dokument vi kommer använda oss av är *äkta* då det är en statlig myndighet som utfärdat dokumenten, vi anser även dokumenten vara *meningsfulla* då det är rättsliga dokument som är både tydliga och begripliga. Vidare tvivlar vi inte på att det skulle vara några felaktigheter i materialet och att det därmed är *trovärdigt*, dock tar vi i beaktning det faktum att individerna i materialet kan förvränga verkligheten då de står inför domstol. Gällande *representativitet* anser vi att materialet är representativt för liknande brottmål som berör mäns våld mot kvinnor. Även här tar vi i beaktning att våld kan te sig olika men att vi med vårt material kan se gemensamma faktorer.

4.3 Bearbetning och analys

I vår kvalitativa forskningsprocess följde vi Brymans ordningsföljd (2018, s. 459) genom att först formulera ett generellt forskningsfokus och generella forskningsfrågor, därefter val av relevant undersökningsplats/-personer samt insamling av relevant data. På detta vis beslutade vi först att vi ville undersöka

mäns våld mot kvinnor i nära relationer samt formulerade ett generellt tema att fråga efter och undersöka vilket blev *makt*. Därefter tog vi beslut om att använda domar som relevant undersökningsmaterial. Således med hänsyn till valet av text som underlag för analys ansåg vi att vi kunde behålla våra forskningsfrågor så pass öppna och generella i mån om att låta materialet tala till oss och inte tvärtom. Vi specificerade istället frågeställningarna senare i vår tolkning och begreppsliga arbete av vår data utifrån Brymans (2018, s. 460) ordningsföljd vilket utvecklas mer nedan.

Efter insamling av empiriskt material belyser Rennstam och Wästerfors (2015, s. 220) tre grundläggande arbetssätt i forskningsprocessen för att kunna skapa en samhällsvetenskaplig kvalitativ analys: sortera, reducera och argumentera. Det vill säga att sortera, även kallat att "koda", för att skapa ordning i kaoset, att reducera för att representera problemet i sin helhet samt att slutligen argumentera för att sitt bidrag till forskningen. Gentemot det första steget i forskningsprocessen innebär kodning mer konkret att genom funna nyckelord eller teman i materialet generera en lista över termer som kan bidra till analysen (Bryman 2018, s. 698-700). Kodning är således till hjälp i innehållsanalysen för att kunna finna och slutligen redogöra för dolda budskap i textmaterialet (ibid, s. 678). Vidare betonar Bryman (2018) att det i kodningsprocessen är viktigt att ställa öppna frågor till materialet likt "vad representerar denna information?" eller "vilket tema eller kategori är denna information ett exempel på?". Därmed läste vi till en början genom vårt insamlade material med ambitionen att vara så pass öppna och nyfikna som möjligt för att på så sätt minska vår egen påverkan på materialet. Efter att vi gjort detta gick vi tillbaka till vårt forskningsfokus och våra generella forskningsfrågor för att först och främst dubbelkolla att materialet är adekvat gentemot dessa, återigen i mån om att minska egen påverkan på resultatet. Snabbt konstaterade vi att vårt forskningstema makt går att applicera adekvat och sanningsenligt gentemot insamlat material och vi tog därefter utgångspunkt i detta. På så sätt påbörjade vi processen mot att koda materialet mer selektivt och fokuserat gentemot eventuella mönster och aspekter baserat på temat makt. Dessa inledande

koder var bland annat ansvarsförskjutning, ägande, överordning samt underordning.

I samband med kodningsprocessen beskriver Bryman (2018, s. 700) att man i detta skede ska fundera över teoretiska idéer gällande insamlat material i form av att exempelvis göra kopplingar till teoretiska begrepp. Såväl betonar Svensson (2015, s. 208) teorins roll i kodandet och begripliggörandet av insamlat material då han menar att teorin kan vara till stor hjälp eller till och med nödvändig redan här för att kunna se materialet som någonting. I relation till detta och efter att vi i kodningsprocessen först läst igenom materialet med största möjliga öppenhet och därefter gått tillbaka till vårt generella tema som forskningsfråga, upptäckte vi skäl och rimlighet i att begripliggöra och ordna materialet utefter teoretiska begrepp. Detta då vi ansåg att det stämde in på vårt insamlade material. På så sätt skapades tematiska kategorier såväl ett tematisk kodningsschema utifrån Ås (1982; 2004) sju härskartekniker då dessa hade stark förankring till vårt forskningsfokus makt. Kategorierna blev därmed: *osynliggörande, förlöjligande, undanhållande av information, dubbelbestraffning, påförande av skuld och skam, objektifiering* samt *våld eller hot om våld*. Genom detta specificerades sedan våra frågeställningar för att därefter samla in ytterligare data. Detta hänvisas till Bryman (2018, s. 462-463) som menar att genom detta sätt formuleras en teoretisk ståndpunkt under forskningens gång som utgör grund för insamling av fler data i syfte att pröva den teoretiska ståndpunkten. Såväl kan abduktivt tänkande kopplas som hjälp i vår forskningsprocess. Genom *abduktion* tar analytikern hjälp av teori för att göra observationer på fältet där den konstanta växelverkan mellan teori och empiri betonas i förståelse- och tolkningsprocessen (Svensson 2015, s. 219). Med andra ord har vi tagit utgångspunkt i empirin men å andra sidan tagit hjälp av teoretiska begrepp i begripliggörandet och förmedlandet av vad vi ser i samband med vår observationsprocess.

Svensson (2015, s. 228) skriver vidare om teorins roll i kodningen och berör svagheter såväl styrkor. Författaren problematiserar kodning och hur mönster egentligen "tar form". Han betonar en risk att teoretiska perspektiv gärna styr

denna sortering och i värsta fall inte representerar materialet utifrån en rimlighet. Däremot påpekar Svensson (2015, s. 228) därtill att om detta inte riskerar att föreligga, är det istället en styrka och önskvärt att analytikern är teoretiskt informerad och skolad så att analysen verkligen får en teoretisk och på så sätt samhällsvetenskaplig riktning. Utifrån Svenssons resonemang anser vi att vi inte påverkat materialet i en *felaktig* riktning då våra teoretiska begrepp matchade samt är sanningsenligt gentemot vårt insamlade material och att vi gick in så pass öppet och nyfiket som möjligt. Med andra ord lät vi empirin till en början styra oss mot vårt teoretiska val och inte tvärtom. Däremot ser vi givetvis till Svenssons mening (2015, s. 210) om att vi som analytiker och vår tolkning alltid har en påverkan på forskningens riktning och resultat. Dock såg vi detta av stor vikt och hade med oss under hela forskningsprocessen. Vårt att tillägga är att vårt val av en genusteoretisk förståelsemodell är enligt forskning, som tidigare påpekat, motiverat för att motverka det undersökta problemområdet (Jämställdhetsmyndigheten 2021). Såväl upptäckte vi även brist på forskning om härskartekniker inom problemområdet såväl överlag, vilket motiverar vårt underlag för ny kunskap.

Vidare i vår bearbetning av materialet arbetade vi därmed utifrån fastställda teoretiska kategorier där olika fynd kontinuerligt fylldes på inom dessa. Vi bearbetade materialet både enskilt och tillsammans och tog ut delar som på olika sätt kunde vara relevanta utifrån kategorierna. Fortsättningsvis i arbetsprocessen började vi att försöka reducera bland vårt material. Rennstam och Wästerfors (2015, s. 228) menar att reducering innebär en sällning av alla utplockade exempel. Vidare beskrivs att det syftar till att skapa en god representation av materialet där det ska återges på ett selektivt men rättvisande sätt. För att uppfylla detta läste vi materialet flertalet gånger enskilt och var måna om att plocka ut olika delar och aspekter som eventuellt kunde vara relevant för varje kategori. Gällande våra fynd kunde vi på så sätt hitta både lika och olika aspekter samt i en gemensam diskussion komplicera och utveckla analytiska resonemang. Därtill kom vi också gemensamt fram till vad som eventuellt skulle plockas bort då det exempelvis redan ansågs representerat på annat sätt eller

konstaterat irrelevant gentemot vårt forskningsfokus. Vidare i denna process tog vi beslut om att reducera Ås (1982) härskartekniker från sju till fyra vilket beslutades gentemot studiens begränsade omfång såväl att dessa var mest genomgående och tydliga. Således baserades beslutet såväl utifrån Rennstam och Wästerfors (2015, s. 234) mening om att beskära materialet mot en mer precis och ny kunskap. Vi ansåg att de fyra slutligen utvalda kategorierna utgjorde en starkare relevans och representativitet för det insamlade materialet och vårt forskningsfokus, i då syfte med studiens reliabilitet och validitet som berörs i nästkommande avsnitt.

Vidare har analysen sedan skett i två steg där vi först identifierade maktutövande med hjälp av Ås härskartekniker för att sedan i andra steget applicera Hirdmans teori om mäns överordnade maktposition gällande *genussystem* och *genuskontrakt*. Dessa steg har på så sätt även utförts utifrån frågeställningarna och dess ordning, via att först arbeta med frågeställning 1 för att vidare applicera och problematisera ny kunskap via tillämpandet av frågeställning 2. På så sätt har vi utgått från frågeställning 1 i analysarbetet men däremot arbetet kontinuerligt med frågeställningarna såväl teorierna och forskningen gentemot det empiriska materialet

4.4 Metodens tillförlitlighet

I detta avsnittet kommer vi att presentera metodens tillförlitlighet, först utifrån reliabilitet och validitet för att sedan beröra textens kontext och sist källkritik.

4.4.1 Reliabilitet och validitet

Några viktiga kriterier att förhålla sig till för att säkerställa metodens tillförlitlighet är *reliabilitet* samt *validitet*. Dessa begrepp har sitt ursprung från den kvantitativa forskningsansatsen men används även inom kvalitativ forskning, dock med en utvecklad innebörd och anpassning till kvalitativ forskning (Bryman 2018, s. 465). Nedan kommer vi att redogöra för de olika begreppen samt hur vi förhållit oss till dessa kriterier.

Extern reliabilitet innebär att undersökningen kan upprepas och replikeras genom att metoden som tillämpats är noggrant och detaljerat beskriven (ibid, s. 207). För att studien ska kunna upprepas och replikeras har vi varit så transparenta som möjligt kring vårt utförande av metod. Transparensen ger utomstående en möjlighet att återskapa vår studie med den metod och material som vi valt att använda oss av. Vidare uppnås *intern reliabilitet* genom att skribenterna har en enhetlig syn på hur materialet ska tolkas (ibid, s. 465). För att säkerställa att detta kriterium uppnås har vi, skribenterna, bland annat diskuterat hur vi tolkar empirin och de citat vi fått fram genom kodningen. I de fall våra tolkningar skiljt sig åt har vi argumenterat kring varför vi tolkar materialet på ett specifikt sätt, för att sedan enas kring vilken tolkning som ska vara den aktuella utgångspunkten. Genom att föra en diskussion kring tolkningen av såväl empiri som teori kan vi säkerställa att den tolkning som presenteras i studien är vår enhetliga tolkning.

Fortsättningsvis är *extern validitet* ännu ett kriterium och syftar till huruvida resultaten i studien är generaliserbara till andra sociala miljöer (ibid, s. 466). Det är i allmänhet svårt för kvalitativa forskare att uppnå detta kriterium då forskningsfokuset samt urvalsgruppen ofta är snäv (ibid). Ämnet mäns våld mot kvinnor är svårt att placera utanför en miljö där våld inte uppkommer. Vi har dock fokuserat på domar utfärdade av olika tingsrätter och anser att det inte enbart är inom vårt urval som resultaten från studien går att generalisera till, utan att resultaten är applicerbara på andra miljöer där mäns våld mot kvinnor förekommer.

Intern validitet innebär att empirin stämmer väl överens med de tankar vi utvecklar och presenterar med hjälp av teorin (ibid, s. 465). Under arbetets gång har vi gått tillbaka till empirin och läst våra utplockade citat för att påminna oss om vad empirin säger. Vi har funnit att det varit svårt att förhålla sig till den interna validiteten då vi använde oss av teoretiska begrepp när vi kategoriserade empirin. De teoretiska begreppen insåg vi kunde bli utgångspunkten och att vi då inte arbetade in empirin tillräckligt. För att undvika att empirin osynliggörs i

analysen har analysen bearbetas grundligt, detta även för att tillförsäkra oss om att vår empiri och de resonemang empirin skapar stämmer överens med teorin.

4.4.2 Textens kontext

Innehållsanalys som görs av dokument som inte publicerats för forskningssyfte, det vill säga till exempel tidningsartiklar eller domslut, beskrivs som en icke-reaktiv metod (ibid, s. 378). Forskarens roll är därför inget som deltagarna behöver ta hänsyn till då innehållsanalysen görs på redan publicerade dokument där forskaren inte var delaktig. Vidare är det viktigt att ha i åtanke att materialet är en del av en rättsprocess som till exempel innebär att människors utsagor formas av att de vill gå fria från skuld. När vi arbetat med materialet har vi därför hela tiden haft empirins kontext i åtanke och diskuterat huruvida det som sägs i domarna är personliga eller "rättsliga" åsikter.

4.4.3 Källkritik

Inhämtningen av vår empiri skedde som tidigare nämnt genom internettjänsten InfoTorg. Tjänsten hävdar själva på sin hemsida att materialet de publicerar kommer från officiella och högt aktade källor. Vidare är det en tjänst som främst riktar sig till jurister i Sverige, samt rekommenderas av lektorer. Eftersom domarna som publiceras är offentliga handlingar och att tjänsten har hög status inom den juridiska branschen anser vi att det är en pålitlig källa. Det vill säga att domarna som publiceras är äkta och publiceras i sin helhet så som de går att få tag på genom den aktuella domstolen.

4.5 Etiska överväganden

Under arbetets gång har vi stött på ett antal etiska överväganden vi behövt ta ställning till. I detta avsnitt presenterar vi hur vi gått tillväga för att i bästa möjliga mån följa de forskningsetiska riktlinjerna.

Vår utgångspunkt är att genomföra en innehållsanalys av domar utfärdade av tingsrätter i Sverige. Domar som utfärdas av domstol, oavsett vilken typ av domstol det rör sig om, blir offentliga handlingar. Det vill säga att gemene man

kan begära ut handlingarna, vår empiri, från aktuell domstol. Med bakgrund av detta, såväl i mån om studiens externa reliabilitet, har vi således valt att publicera målnummer samt vilken tingsrätt som utfärdat domen. Ifall studien genomförts med intervjuer hade det varit viktigt att förhålla sig till de forskningsetiska principerna gällande individskyddskraven enligt Vetenskapsrådet (2017), men då vi valt att göra en innehållsanalys av offentliga handlingar anser vi att vi inte har några intervjupersoner att skydda. Trots att det inte finns några intervjupersoner att skydda har vi tagit beslut om att anonymisera de individers namn som framkommer i domarna, då vi anser att namngivelsen av personerna inte är av relevans för vår studie. Männens namn är därför ändrade till [mannen] och kvinnornas namn är ändrade till [kvinnan]. I de fall det nämndes barn i domarna var detta redan sekretessbelagt av aktuell tingsrätt, vilket även framkommer i citaten. Av relevans för ämnet och analysen har vi även valt att anonymisera län och adress i de citat detta förekommer.

Som tidigare nämnts finns det ett antal forskningsetiska principer att förhålla sig till och eftersträva. Några utav dessa principer innefattar objektivitet, ärlighet, opartiskhet samt öppenhet (Vetenskapsrådet 2017, s. 69). Att förhålla sig till ovan nämnda principer har emellertid varit svårt då vi insett att vi har specifika åsikter kring ämnet som inte får påverka vårt forskningsresultat. Det faktum att objektivitet bland annat innebär att i vårt fall kunna se det från både kvinnans och mannens sida har varit en utmaning. Då vi fastnat i ett alltför partiskt tänkande har vi diskuterat tillsammans kring vad det är man fastnar i och tagit hjälp av den andre för att kunna se olika dimensioner av situationen. Tillsammans har vi haft flertalet konversationer kring vikten av att vara objektiva samt att det då innebär att gå emot ens personliga åsikter. Utifrån detta kan vi presentera en studie som följer de forskningsetiska principerna gällande bland annat ärlighet, objektivitet, opartiskhet och öppenhet.

Det finns vidare en risk att vi med vår forskning reproducerar föreställningen av mäns våld mot kvinnor. Vår forskning tar fokus på att förstå hur maktutövandet ter sig samt hur vi kan förstå männens maktutövning gentemot kvinnan. För att

förstå detta krävs det att vi är väl insatta i ämnet och vår empiri och därmed kan presentera vårt resultat och analys på ett objektiva sätt. Vår förhoppning med denna studie är att skapa en större förståelse kring ämnet som kan ligga till grund för att ändra den aktuella diskursen kring mäns våld mot kvinnor.

5. Resultat och analys

Analysen är, som påpekat i tidigare avsnitt, utförd i två steg. I steg ett utgick vi från frågeställning ett: "På vilka sätt kan vi utifrån sex valda domar i tingsrätten se maktutövande i männens våld mot kvinnor i nära relationer?" Detta besvaras med hjälp av Ås teori kring härskartekniker där vi identifierat männens maktutövande utifrån fyra av de mest genomgående maktteknikerna i undersökningsmaterialet; *våld och hot om våld, påförande av skuld och skam, objektifiering* samt *dubbelbestraffning*. Dessa härskartekniker utgör rubrikerna i presentationen av analysen. I steg två utgår vi från frågeställning två: "Hur kan vi utifrån våra valda domar förstå männens maktposition i relation till kvinnan?" I detta steg applicerar vi Hirdmans teori kring genus gentemot vardera identifierad härskarteknik, för att sätta in och problematisera maktutövandet i ett större sammanhang.

5.1 Presentation av domar

Vårt empiriska material utgör sex stycken domar från tingsrätten i Sverige rörande mäns våld mot kvinnor i nära relationer. I presentation och tillämpande av underlaget anonymiseras namn såväl ort och adress utifrån forskningsetiska principer. Rättsfallen utgör underlag för hur männens våldsutövande ter sig samt berör följande brott:

Dom 1 (B 6192-19, Nacka Tingsrätt, 2019-12-03)

Mannen dömd för misshandel, grov misshandel, grovt olaga hot samt synnerligen grov misshandel.

Dom 2 (B 257-17, Uppsala Tingsrätt, 2017-05-03)

Mannen dömd för våldtäkt, grov misshandel, grov kvinnofridskränkning (m.fl. brott som anses inte relevant till ämnet).

Dom 3 (B 3252-18, Solna Tingsrätt, 2019-04-04)

Mannen dömd för mord, misshandel, grov kvinnofridskränkning, olaga hot, ofredande, förtal, grovt förtal, sexuellt ofredande, egenmäktigt förfarande (m.fl. brott som anses inte relevant till ämnet).

Dom 4 (B 3280-19, Uddevalla Tingsrätt, 2020-07-27)

Mannen dömd för mord samt brott mot griftefriden.

Dom 5 (B 30-21, Kristianstads Tingsrätt, 2022-02-15)

Mannen dömd för människohandel, grov kvinnofridskränkning, grov våldtäkt under upprepade tillfällen samt två våldtäkter.

Dom 6 (B 1029-19, Hässleholms Tingsrätt, 2020-02-10)

Mannen dömd för grov kvinnofridskränkning (m.fl. brott som anses inte relevant till ämnet).

5.2 Våld och hot om våld

I vårt empiriska material kunde vi som ett genomgående tema se olika typer av våldsutövning där männen på olika sätt kontinuerligt skadade kvinnorna de hade en relation med. I och med vårt val av ämnesproblematik, att undersöka mäns våld mot kvinnor i nära relationer, är det således inte så konstigt att denna kategori var väl representerad i materialet då såväl ett av våra urvalskriterier är att mannen ska ha blivit dömd för någon form av våld mot kvinnan. Våldet kunde te sig på olika sätt såväl provoceras ur vardagliga företeelser varav följande citat är ett exempel på detta:

[Kvinnans vän] berättade sedan mer detaljerat om vad som hade hänt mellan [kvinnan] och [mannen] och beskrev bl.a. att han blev arg för att han inte fick ta bilen, att han drog ner henne på golvet i håret och skrek

och att han höll henne hårt och sa att han skulle halshugga henne om hon lämnade honom. (Dom 3, s. 23)

[Kvinnan] har bl.a. sagt att han kunde slå för att en lampa var tänd. [...] slagen bara kom och ofta utan orsak eller förklaring. (Dom 6, s. 11)

Utifrån utdraget citat kan vi se hur mannen blir arg och brukar våld när han nekas använda bilen eller att kvinnan får ta emot våld provocerat ur en onekligen helt simpel sak. I rättsfallen kunde vi se att männen på olika sätt slog eller skadade kvinnorna både fysiskt, sexuellt och psykiskt. Det vi såg som ett genomgående tema i vårt empiriska material var fysiskt våld där männen på olika sätt skadade kvinnorna fysiskt såväl sexuellt genom våld samt tvång till sex. Vi såg även hot om att bruka våld eller mörda kvinnorna, trakasserade, satte upp förbud etc. För att begripliggöra detta våld och hot som våld som maktutövande tog vi hjälp av Ås (1982) teoretiska kategorisering av *våld eller hot om våld* som härskarteknik och maktmedel. Utifrån Ås teoretiska perspektiv (Nyberg & Dahlgren 2021, s. 133) kan vi se brukande av våld såväl hot om våld som härskarteknik och maktutövande i mån om att skada eller skapa rädsla för att nå makt. Således menar Söderberg (2008, s. 12) att våldsamma män har ett behov av att känna sig mäktiga, hävda sig samt anser sig berättigade att styra över kvinnan eftersom att de är män.

Följande citat berör sexuellt våld och hot om sexuellt våld. I domen beskriver parterna att de ingått i en form BDSM-relation (Bondage/Disciplin, Dominans/Submission och Sadism/Masochism) med s.k. TPE (Total Power Exchange) där kvinnan varit underkastad mannen samt makt och/eller smärta används i njutningssyfte av mannen på olika sätt. I svar på majoriteten av åtalspunkterna, som åtalen för grov misshandel, grov kvinnofridskränkning, försök till mord samt våldtäkt etc., förnekar mannen ansvar för brott i hänvisning till parets BDSM-relation. Han menar att detta är grunden för hans agerande samt att parterna då haft en överenskommelse att han kan bete sig på de sätt han gjort.

[Kvinnan] har i och för sig bekräftat att hon inte ifrågasatt det som [mannen] i början av deras förhållande sagt till henne om att hon inte fick säga nej till att ha sex med honom. Hon har dock även uppgett att det fanns vissa sexuella aktiviteter som hon kunde säga nej till. [...] [kvinnan] har utförligt och detaljerat berättat om sitt tydliga motstånd mot att ha sex som framgick genom att hon flera gånger drog upp byxor och trosor efter att [mannen] hade dragit ner dem och samtidigt uttryckligen sa nej upprepade gånger innan hon gav upp och lät honom genomföra samlaget. (Dom 2, s. 66)

Mäns sexuella våld mot kvinnor i nära relationer tänker vi generellt bör vara problematiskt att exempelvis fånga, nå, kritisera, fälla etc. Således utifrån materialet fastnar vi i det som hamnar i fokus i rättsprocessen, nämligen deras så kallade BDSM-relation. I enlighet med Hirdmans stereotypiska genuskontrakt tillges som tidigare nämnt kvinnan en underordnad position och mannen en överordnad (2001, s. 96). Enligt genuskontraktet står han för dominans, makt och styrka. Därtill att hon i relation till honom kan inte besitta egenskaper han äger, utan hon är och bör vara tvärtemot; underordnad och svag. Därtill menar Hirdman att maskulinitet tillger mannen beskrivningar som "krigare", "förövare", "våldtäktsman", "han som går sin egen väg" etc. Gentemot detta ställer vi oss frågan om Hirdmans teori om makt och genus bekräfta ett utrymme för och ge tillträde till denna form av BDSM som vi kan se i rättsfallet? Kan vi se den enligt genusteorin maskulina krigaren, förövaren och våldtäktsmannen i parets BDSM-relation? Svar ja. Kan vi se kvinnan positionerad som underordnad och svag? Svar ja. BDSM som sexuellt rollspel tillger däremot inte mannen eller kvinnan bestämda positioner utan definierar två roller varav en är underkastad och en är dominant. Dock som vårt material visar kan man ifrågasätta om skapandet såväl antagandet av dessa roller enkelt kan bli en följd av skapandet av genus och könsmaktsordningen. Vidare ser vi således utifrån materialet hur den enligt mannen påstådda BDSM-relationen har otydliga gränser mellan vad som skulle tillhöra sexliv eller vardagsliv, likt följande:

[Mannen] har bekräftat att han utdelat ett slag mot [kvinnans] ansikte under färden på grund av hur hon framförde bilen, även om han har gett en annan beskrivning av händelsen. Dessutom har han gjort gällande att slaget utdelats i samförstånd inom ramen för deras BDSM-relation. (Dom 2, s. 52)

Utifrån materialet kan vi se att mannen i sexualakter utför bestraffningar i relation till kvinnans påstådda "misstag" i vardagen. Vi kan således se att mannen stryper kvinnan så hon inte får luft på samma sätt i vardagslivet som i sexlivet. Även att mannen tvingar kvinnan att tar av sig alla kläder mitt i sitt våldsutövande eller stoppa in sin hand i munnen på henne, likt vad mannen även gör i njutningssyfte tillhörande det sexuella rollspelet. Genom dessa sätt ser mycket likheter i det sexuella rollspelet som i den generella tillvaron varav i förståelse till Hirdmans kan denna oklarhet såväl eventuellt bottna i genussystemet och genuskontraktet. Fortsättningsvis i citatet nedan kan vi se hur kvinnan kan tycka om en viss form av lättare våld i samband med sex men att detta enbart tillhör sexlivet och inte vardagslivet:

[Kvinnan] har berättat att hon tycker om att ha "hårt sex" och vill ha en dominant man som bestämmer i det sexuella samlivet och att hon tycker om visst lättare våld i samband med sex, som lättare örfilar och smisk, samt att hon även blir sexuellt upphetsad av att känna kvävnings- och svimmingskänslor. Däremot har hon mycket tydligt gjort klart att hon inte i något sammanhang har samtyckt till att bli utsatt för våld i hennes och [mannens] vardagsliv utan anknytning till någon sexuell aktivitet eller än mindre att de skulle ha haft en överenskommelse om något sådant. (Dom 2, s. 36)

I citatet ovan går det således att urskilja någon form av givenhet i deras positioner som över- och underordnad i relation till kön och genus. Papp et al. (2017) undersöker i sin artikel hur romantiseringen av kontrollerande beteenden är kopplade till våld i nära relationer. Detta är något som varken Hirdman eller Ås

berör i sina teorier men som kan vara en viktig aspekt. Papp et al. (2017) kommer i sin undersökning fram till att romantiseringen av kontrollerande beteende var kopplade till romantiska ideal och våld i nära relation. Likt vad vårt material berör Papp et al. att relationer likt denna form av BDSM-relation där kvinnan är totalt underkastad mannen, som en form av romantisering av kontrollerande beteenden. Det romantiska idealet i detta fall är, som illustrerat i citatet ovan, att mannen ska vara dominant vilket gör det svårt att veta var romantiseringen av kontrollerande beteenden inom ramarna för en BDSM-relation slutar och när är det våld i nära relation. Accepterandet av kontrollerande beteenden medför en risk att kontrollen eskalerar och till slut övergår i våld (Papp et al. 2017, s. 105).

Följande citat illustrerar vidare våldet och hot om våldet:

När de kom hem från en resa till Finland sade [mannen] nej när hon skulle tillbaka till jobbet. Hon var så blåslagen till slut att hon inte kunde återvända dit. Sedan blev det bara värre och värre. I början försökte hon försvara sig, men då blev det bara värre och hårdare. Det förklarade han för henne att det skulle bli också. Han är mycket större och starkare än vad hon är. Redan när de bodde i [län] sade han till henne att det skulle sluta "våldigt" illa för henne. Men det var först på [adress] som han sade att han skulle döda henne, tortera henne och skära huden av henne. (Dom 1, s. 8)

Utdraget citat visar vidare på hur hot om våld används i form av att skräm- och på sätt maktteknik. Att förödmjuka sin partner är ett sätt att minska risken att få det manliga egot sårat, samtidigt som det upprätthåller normer kring vad det innebär att uppträda manligt (Söderberg 2008). Kvinnan i fråga försökte till en början försvara sig vilket kan ha skadat det manliga egot då hon visar att hon har styrkan att stå upp mot mannen. För att hantera skammen över att det manliga egot blivit sårat tar mannen till våld i hopp om att komma i en högre maktposition än kvinnan (Söderberg 2008, s. 13). Att det manliga egot skulle ha blivit sårat när kvinnan försvarade sig kan vara en faktor till att våldet ökat och blivit värre.

Vidare i materialet kunde vi se olika aspekter av hot som medel i maktutövande. Följande citat illustrerar ett exempel på detta:

I ett skede då [mannen] slog [kvinnan] började deras dotter skrika. Han blev väldigt arg och sa till henne att få tyst på dottern och att han annars skulle slå dottern också, ”annars kommer hon få smaka på bältet”. (Dom 2, s. 62).

Utifrån rättsfallen såg vi att närstående och gemensamma barn dras in i hoten, hot om att kvinnan ska vara tyst och inte berätta om våldet såväl hot om att mannen tar sitt eget liv eller skadar sig. Dessa aspekter i maktutövandet förekommer flertalet gånger i empirin men är något som däremot inte konkret berörs inom ramen för Ås benämning av hot av våld som härskarteknik. Dessa typ av hot bekräftas av Lundgren et al. (2001) som maktmedel i männens utövande av kontroll av kvinnan, däremot kan vi utifrån domarna se fler aspekter. Detta exempelvis i form av mannens användande av gemensamma barn i mån om att påverka och kontrollera kvinnans utsagor i förhör.

Vidare innefattar även hot om våld som härskarteknik såväl hot som inte är direkt uttalade (Ås 1982, s. 133). Vårt material består av domar där utsagor under rättsprocessen ligger till grund för bedömningen om brott begåtts eller inte. Vi har inte kunnat urskilja något uttalat hot i vår empiri vilket kan ha flera olika anledningar. Å ena sidan kan det vara så att det aldrig förekommit något uttalat hot, men å andra sidan finns risken för att de uttalade hoten missas. Missas de uttalade hoten av rättsprocessen eller av den som blivit utsatt för hoten? De utsagor som finns i vår empiri är sammanfattningar av vad målsägande och tilltalad sagt under förhör, risken föreligger att det i samband när sammanfattningen skrevs missades att ta med de uttalade hoten. Målsäganden kan även själv ha missat att ta upp det i förhören eller inte uppfattat att ett uttalat hot skett. Hirdman (1988) menar att när männen sätts i förhållande skapas makt då männens görande legitimeras genom att urskilja männen från kvinnorna. Vidare är kvinnorna en del utav detta system då de accepterat att definitionen av

kvinnor är att de är lägre ställda än män (Hirdman 1988, s. 52). Finns det då en möjlighet att de uttalade hoten blir förbisedda för att kvinnorna, som är en del av det maktskapande systemet, godtar definitionen som det lägre könet? Det vill säga att männens maktutövande som sker mellan raderna, i detta fall uttalade hot, är så pass internaliserat som system att det inte märks.

5.3 Påförande av skuld och skam

Under tiden empirin bearbetades kunde vi urskilja hur männen i domarna lägger skuld på kvinnorna för olika situationer. Vi kunde framförallt se olika typer av uttalanden där mannen skuld- och skambelägger kvinnan i form av att hon skulle vara orsaken till våldet och den olyckliga situationen. Följande citat illustrerar detta:

Han sade till henne att det som hade hänt var hennes fel. Hon hade triggat honom.

(Dom 1, s.7)

Till och med något som ligger totalt utanför hennes makt blir såväl hennes fel eller att hon rent utav skulle velat ha det så, likt följande citat:

[Mannen] slog henne också flera gånger med ett kamerastativ, ett stativ som var till för fotografering med mobiltelefoner. [...] Till slut gick stativet av. Då blev [mannen] arg på henne och sade att det var hennes fel. [...]. Hon fick mycket ont i näsan och det forsade blod från näsan. Även munnen blödde. [Mannen] sade till henne att det var hon själv som hade åstadkommit blodflödet för att det skulle se värre ut. (Dom 1, s.10-11)

Citaten ovan är tydliga och vanligt förekommande exempel på hur kvinnan skuldbeläggs för våldet som hon utsätts för, utifrån vårt insamlade material. Vi kunde se flera olika typer av skuldbeläggande som att hon triggat, hon provocerat eller att hon tvingat mannen att utföra våldet. Med andra ord att hans våld var en

produkt av hennes handlande eller sätt att vara (Ås 1982, s. 54). Denna form av maktutövning går där med att kategorisera som *påförande av skuld och skam*.

Vidare kan vi i maktutövningen som synliggörs i empirin se andra faktorer och aspekter, såsom att härskartekniken eller maktutövningen inlindas i kärleksord eller kärleksförklaringar. Utifrån materialet kan vi i samma yttrande kring att kvinnan skulle vara roten till problemen samt i hans förminskande av henne, se ord som “älskling” och “du är mitt livs kärlek”. Till och med kan vi se att en del av ansvaret erkänns i form av “jag vet att jag gjort fel” (Dom 2, s.20ff). Med andra ord ser vi en dubbelhet i mannens maktutövande mot sin partner. Trots att mannen tar på sig en del av ansvaret i form av att be om förlåtelse genomsyrar fortfarande skuldbeläggningen av kvinnan. I citatet nedan som utgör en sms-konversation mellan parterna, har kvinnan valt att lämna mannen och uppsöker en kvinnojour vilket blir början på det bråk som mannen nu vill lösa. Här tar mannen inte bara avstånd från att vara ansvarig för våldet och den olyckliga situationen, utan i sin maktstrategi positionerar han sig såväl som lösningen eller vägen ut samt rättfärdigar sitt våld som ett rättvist motiverat straff:

Jag ville lösa allt idag för jag vill INTE bråka men jag kan inte bara ta att du ljuger mig i ansiktet. Du har gjort fel! Du har betalt det nu! Va inte rädd älskling. (Dom 2, s. 24)

När mannen blir konfronterad och lämnad på grund av sitt kränkande beteende och grova våld förskjuter han istället ansvaret till henne. Detta gör han genom att hänvisa till att kvinnan ska ha undanhållit information om hennes tidigare sexuella kontakter innan deras relation. Gentemot Ås (1982, s. 36) generella beskrivning av härskartekniker kan vi först och främst se tydligt hur mannen vill åt att göra kvinnan mindervärdig för att själv få ett större värde och mer makt i situationen. I utdrag ur parets sms-konversationen beskriver kvinnan en rädsla för att göra mannen sårad och arg och därmed “få ont tillbaka”, medan mannen responderar med att hon bör vara “beredd att ta skit” för att ha svikit honom samt att “om det är ett liv med mig du vill ha så borde du göra allt för att jag ska förlåta dig” (Dom

2, s.20ff). På grund av att kvinnan flyr gör mannen således henne ansvarig för den eventuella framtiden av deras relation. Utifrån konversationen kan vi även se att mannen erövrar en maktposition genom att fokuset hamnar på hennes beteende samt att hon behöver ursäkta och förklara sig.

Utifrån helheten av parternas sms-konversation i Dom 2 (s. 20-27) kan vi se en direkt och tydlig maktpositionering som tas av mannen samt gentemot detta en såväl direkt och tydligt underställd positionering av kvinnan. Hirdman (2001) menar att genus och genusordningen kontinuerligt rekonstrueras av alla, män såväl kvinnor. Om man vidare ställer Ås härskartekniker gentemot Hirdmans teori kan man eventuellt fråga sig hur mycket maktutövande och härskarteknik som eventuellt rättfärdigas i genuskonstruktionen, därmed i Hirdmans genusystem och genuskontrakt. Gentemot mannens tydliga maktpositionering, hur mycket kan eventuellt vara härskarteknik samt produkten av härskarteknik kontra genuskonstruktion samt produkt av genuskonstruktion? Vad kan eventuellt vara genus i skuld- och skambeläggandet?

[Mannen] fick henne dessutom att tro att det som hänt var hennes fel genom att hon provocerade fram de sidorna hos honom. (Dom 5, s. 47)

Mannen har i citatet ovan positionerat sig på ett sådant sätt att han går ansvarsfri då han, genom upprepade kränkningar och förskjutningar av gränser, får kvinnan att känna att det är hennes fel att hans våldsamma sidor kommer fram. I dom 2 framgår det även hur kvinnan beskriver hur mannen kallade henne för flertalet hemska saker samt att mannen uttryckt att han omvandlat henne till vad hon är - en hora (s. 28). Gentemot Hirdmans (1988, s. 54; 2001, s. 77) genuskontrakt är det mannen som har makten att definiera kvinnan samt kontraktet färgas således av stereotypa föreställningar om hur mannen, kvinnan och relationen bör vara. Enligt den naturliga ordningen tar han hand om henne och hon beskrivs som den mindre, svaga, oförståndiga, okontrollerbara, lögnaktiga och oförmögen till moraliskt tänkande etc. I kategoriserade kontraster till varandra kan mannen

således enbart vara motsatsen av detta vilket därmed gör honom dels förständig, sanningsenlig och innehar förmågan till moraliskt tänkande.

Vidare kan vi i koppling till mannens påförande av skuld och skam se hur kvinnan tilldelas detta i hänvisning till många av Hirdmans (1988) framförda egenskaper. Varvid mannen positionerar sig själv som ansvarsfri samt avskiljer sig helt från egenskaperna han tillskriver henne. Det stereotypiska genuskontraktet innefattar enligt den naturliga ordningen således att det är mannen som förhör och kan ifrågasätta kvinnan, inte tvärtom (ibid, s. 54). Utifrån genuskontraktet kopplat med vårt empiriska material, ser vi därmed ett "rättfärdigande" av påförandet av skuld och skam samt generella liknelser i maktutövandet och maktpositioneringen.

Fortsättningsvis, och som tidigare påpekats, är det bland annat kvinnornas tidigare sexuella erfarenheter som männen i empirin hänvisar vara orsaken till eländet samt i rättfärdigandet av våldet. I Dom 2 (s. 59) beskriver kvinnan det som att det faktum att hon tidigare haft sexuella kontakter med invandrare varit en utlösande faktor för det våld mannen brukat mot henne. I relation till synen på kvinnans sexualitet menar Hirdman (2001, s. 28-35) utifrån en genusförståelse att kvinnan som oförständig, hysterisk och oren styrs av sina känslor med en okontrollerad sexlust ständigt på jakt efter mannens säd/penis. Kvinnan ställs som en ständigt otillfredsställd förbryterska som styrs av sitt kön och sin kropp. Enligt den isärhållande logiken är mannens sexualitet istället tvärtemot, där han med ett förstånd och utan fåfånga eller mindervärdighetskomplex beskrivs kunna kontrollera sin sexuella lust. Kvinnans intelligens bestäms utifrån hennes kropp då det är vad hon är, varpå enligt årtusenden av västerländsk mentalitetshistoria är symboliken för kroppen avsky, skam och synd (ibid, s. 68-69). Enligt denna genusförståelse tilldelas kvinnan en generell skam och hennes sexualitet tillskrivs som okontrollerad och oförständig. Hon, som vid liknelse av en prostituerad som använder sin kropp för att förföra männen på grund av sin underlägsenhet, bör kontrolleras av mannen med förstånd. Via Hirdmans teoretiska perspektiv kan dessa tillskrivna egenskaper liknas vid hur mannen i tidigare påpekat citat

framställer kvinnan. Därtill inom Hirdmans stereotypiska genuskontrakt tillhör världen utanför hemmet inte henne, det är hans rörelseutrymme att använda utifrån sina förpliktelser som omhändertagaren i relationen (2001, s. 85-87). Hennes förpliktelser är i hemmet där hon ska sköta hushållet, barn och tillgå mannen. Mannen står på så sätt i maktposition där hennes möjligheter och rörelseutrymme villkoras efter honom.

Till skillnad från de andra härskarteknikerna är påförandet av skam svårare att precisera och få fram ur empirin. Att männen skuldbelagt kvinnorna för utförandet av våldet eller andra våldsamma situationer kan antas vara skamfullt, men det är inget som skrivs ut i texterna på samma sätt som påförande av skuld. Lundgren et al. (2001) tar i sin undersökning upp konsekvenserna som kvinnorna som utsatts för våld har upplevt. Dessa konsekvenser innefattar bland annat att kvinnorna upplever skam över våldet de blivit utsatta för. Skammen är enligt Lundgren et al. (2008) *en följd* av våldet och maktutövandet, medan skammen förstås som *en del* av våldet och maktutövandet och är därmed ett maktmedel enligt Ås (1982). Skammen visas upp i två olika dimensioner, den ena där skammen utifrån Ås (1982) uppkommer från mannens påtryckningar likt "Du har gjort fel, du ska skämmas!". Den andra dimensionen, likt Lundgren et al. (2008), kan förstås utifrån kvinnornas internaliserade skam, där mannen utövat våld och kvinnan således känner skam för att ha blivit utsatt för det.

Vidare menar vi att det kan finnas en poäng i att diskutera hur Ås (1982) definierar denna härskarteknik. För att påförandet av skam ska legitimeras och vara en del i ett maktutövande bör det således vara mannens intention att kvinnan ska känna skam, något som i Ås beskrivning hamnar ur fokus. Det som tyder på att härskartekniken även innefattar att påföra kvinnan skam är kopplingen till härskartekniken förlöjligande (Ås 1982, s. 54). Skamkänslan uppkommer sålunda i samband med att mannen gör kvinnan till åtlöje. Något som Ås (1982) inte tar upp är kvinnans känsla av skam när hon upplever sig vara roten till problemet som en följd av att mannen påfört henne skuld. Skammen blir då *både* en följd av

och en del av maktutövandet på så sätt att mannen använder skuldbeläggandet för att få kvinnan att känna skam.

5.4 Objektivisering

Genom rättsfallen kunde vi se hur kvinnorna på olika sätt genom männens maktutövande förminskades såväl styrdes i form av hur de fick te sig och inte. Kvinnan blev till mannens ägodel där han bestämde hur hon skulle klä sig, agera etc. Följande demonstrerar hur det kunde tas till uttryck:

Båda skrek på varandra och till slut höll han fast henne, satte sig på henne, höll fast hennes ansikte och skrek. Klänningen sprack och han drog sönder den och även halsbandet, kastade dem och skrek bl.a. ‘du e min tjej, du ska inte hora dig’ och ha ‘fucking klänning’. (Dom 3, s. 21)

Utredningen visar att [mannen] avbröt sin och [kvinnans] kväll ute i förtid och att detta hade föranletts av att [kvinnan] dansat och av hans uppfattning om hennes alkoholpåverkan. Utredningen har även visat att han var arg när de kom tillbaka till hotellrummet. (Dom 2, s. 48)

Utifrån rättsfallet beskrivs kvinnan som hans samt nekas att bära klänning. Dessutom kan vi tyda en ilska över att kvinnan dansat och det faktum att hon varit alkoholpåverkad i en viss mån. Utifrån Ås kan detta maktutövande förstås som härskartekniken *objektivering* där kvinnan motarbetas som likvärdig människa med egen rätt och istället reduceras till ett föremål som går att behandla som man vill (Nyberg & Dahlgren 2021, s. 121). Såväl innefattar detta ett fokus på kön där kvinnan reduceras till en kropp.

Vidare utifrån materialets påvisande av ett maktutövande i form av ägandeskap där tydlig maktposition skapas och där kvinnans kropp hamnar i fokus samt ställs i relation till hennes anständighet, menar Hirdman (2001, s. 48) att mannen ses som den primära kategorin och huvudpersonen i tvåkönsmodellen och stereotypiseringen. I relation till bestämmelsen vad mannen *inte* är ses en

drivkraft i beskrivandet av vad hon *är*, på grund av principen om könen som kategoriserade motsatser. Han är inte köttig, oförmögen till högre tänkande, passiv etc. Därför tilldelas det henne, då han är förståndig, stark, har egen aktivitet, moral etc. I grunden av kategoriseringen mellan könen, i biologiseringen, görs redan genus och ojämlikhet (Hirdman 2001, s. 54). Med andra ord en man föds till en man och han blir kultur, människa och förstånd. En kvinna blir natur, hona och genus. Det kvinnliga skapas utifrån hennes kropp och materia medan han byggs upp utifrån finare virke som själ och tankar (ibid, s. 48). Utifrån Dom 4 (s. 16) ser vi hur kvinnan och hennes kropp sexualiseras och ska skylas då man "ser för mycket" vilket inte accepteras då folk kan stirra och "man vill inte att folk ska stirra på ens tjej".

Vidare utifrån rättsfallen ser vi att maktutövandet i form av ett ägandeskap gjorde mannens maktposition väldigt framträdande såväl i former av att kvinnan fråntogs rätten att enbart röra sig som hon ville, umgås med vem hon ville och när hon ville, att säga emot eller yttra sin åsikt etc. Följande illustrerar detta:

[Mannen] regelbundet utsatte [kvinnan] för våld och hot och att han försökte isolera henne från familj och vänner. (Dom 3, s. 20)

Utifrån uthämtat citat har kvinnan i fråga enligt mannens mening ingen rätt att umgås med familj och vänner. I relation till Hirdmans teoretiska perspektiv (2001, s. 85) ska enligt den naturliga lagen de "omhändertagande" kvinnorna inte lämna sin plats och förpliktelse i hemmet och bege sig ut och kräva medborgerliga rättigheter. Det är skamlösa kvinnor som vill bli män vilket inte stämmer överens med uppdelningen av genuskontraktet. Utifrån vår tolkning blir det på så sätt (mäns)kliga rättigheter.

Vidare visar rättsfallen således på barns påverkan av samt offerskap i det brutala vålds- och maktutövandet av män i nära relationer:

Barnen fick inte gå till kamrater och de fick inte heller ta hem vänner. Detsamma gällde för [kvinnan], som enligt sina barn var än mer begränsad. [Sonen] har berättat att mamma aldrig gick ut mer än för att kasta soporna. [Kvinnan] fick inte prata eller ens hälsa på grannarna varken när de bodde i lägenheten eller i villan. (Dom 6, s. 10)

[Kvinnan] och barnen har lämnat en helt annan berättelse, en berättelse där [mannen] framstår just som en fångvaktare. [...] så länge de kan minnas har [mannen] bestämt över dem, bestämt över deras klädsel och begränsat deras rörlighet och tvingat dem till saker de inte ville. (Dom 6, s. 9)

Utifrån citaten och i detta rättsfall beskrivs mannens motiv framförallt vara i mån om heder. Hederskultur och hedersvåld är en del i det patriarkala våldet och mäns våld mot kvinnor, dock såväl ett stort område i sig och därmed kommer vi inte gå in på detta. Dock kan vi konstatera att vi i övrigt ser barns påverkan och indragande i maktutövandet och objektivering i form av hustrun såväl döttrarna inte erkänns som subjekt med egen rätt i relation till deras kön (genus). Såväl ser vi ett tydligt ägandeskap (maktposition) och att objektiveringen kontinuerligt kopplas till kvinnans kropp och sexualitet där detta ställs i relation till kvinnans anständighet och värde.

Han kallade henne för slyna och hora flera gånger dagligen, inte bara vid sex. Hon visste aldrig när han menade allvar eller inte. (Dom 5, s. 28)

I citatet ovan tillskriver mannen kvinnan negativa egenskaper genom att kalla henne hora och slyna. I domens helhet går det att utläsa att mannen till en början enbart kallade kvinnan för detta vid sexuella aktiviteter. När mannen senare börjar kalla kvinnan för hora och slyna även utanför den sexuella relationen suddas gränsen bort vad som är vad. Söderberg (2008) menar att män håller ett känslomässigt avstånd till kvinnor genom att sexuellt objektivera dem. Detta innefattar även tron på att kvinnans heder ligger i hennes anständighet (Söderberg 2008, s. 15). Söderberg skriver att män som är våldsamma mot kvinnor anser att

kvinnor inte förstår sig på ironi eller humor i sexuella anspelningar. Detta i relation till citatet ovan kan tyda på att de öknamn mannen ger kvinnan är en form av härskartekniken objektivering. Mannens objektivering skulle således kunna antas vara humoristiska sexuella anspelningar eller ironi. Det faktum att det skulle kunna vara skämt eller ironi tar dock inte bort från problematiken i objektiveringen då kopplingen mellan dessa skämt eller ironi och våldsamma män kvarstår.

5.5 Dubbelbestraffning

Under genomgången av empirin fann vi flertalet fall där mannen säger åt kvinnan att göra något, när hon då gör det mannen ber om anser mannen att det hon gjort är fel. Följande citat ur dom 1 utgör tydligt exempel på detta när mannen säger åt kvinnan att åka hem:

När de sedan bodde och arbetade en period i [län x] sade han till slut till henne att hon måste åka hem till [län y], annars skulle han döda henne. [...] Han sade till henne att det inte spelade någon roll att hon var i [län y] för han skulle komma åt henne ändå. (Dom 1, s. 7)

Det är mannen som har kontroll över kvinnan och vad hon får lov att göra eller inte göra. Han ska döda henne om hon stannar och åker hon kommer han åt henne ändå. Det blir detsamma vad kvinnan än gör, det blir lika illa ändå, “damn if you do and damn if you don’t” (Ås, s. 49). På så sätt urskiljs härskartekniken *dubbelbestraffning* som kännetecknas av att kvinnan klandras för vad hon gör oavsett om detta är ett tidigare bestämt uppförande (ibid). Det går även att urskilja härskartekniken våld eller hot om våld då mannen i fråga hotar kvinnan till livet om hon inte åkte till (län y). Citatet nedan visar hur mannen använder sin maktposition för att utöva kontroll över kvinnan vilket i sin tur gör henne underlägsen honom och oförmögen att göra rätt:

Den senaste tiden sade [mannen] till henne att hon inte fick använda cannabis, att det var hans medicin. Men sedan kunde han ändå bli arg på

henne om hon inte ville ha för då fick det honom att se dålig ut. (Dom 1, s. 8)

Ås (1982, s. 49) menar att denna härskarteknik används mot dem vi hyser fördomar mot, där kvinnor ofta möter denna dubbelhet. Det ligger ingen form av logik kring vad som är fel eller rätt i dubbelbestaffningen utan det avgörs från gång till gång (ibid, s. 50). I och med dessa oklara regler hamnar kvinnorna såväl i en enligt Ås outhärdlig balansverksamhet, i männens maktutövande. Kvinnan kan på detta sätt aldrig göra något gott nog, vilket gällande Hirdmans genusteori är i enlighet med föreställningen om henne som den andre av fel kön (2001, s. 31). Följande citat illustrerar vidare den bristande logik som dubbelbestaffning innefattar:

[Mannen] ville att hon skulle suga av [kollega] och spela in ljudet, vilket hon sade nej till. Han blev då upprörd över att hon inte ”unnade” honom detta. Till slut sade hon till [mannen] att hon gjort vad han bett om för att han skulle bli lugnare, men då anklagade han henne för att vara otrogen. (Dom 5, s. 46)

När mannen i citatet ovan blir upprörd för att kvinnan inte gjort som han ville bestämmer hon sig för att ljuga och säga att hon har gjort som han vill, vilket rimligtvis är det svar hon tror mannen är ute efter då han inte var nöjd med första svaret. Maktutövandet sker i den bemärkelse att det är mannen som bestämmer vad som är rätt eller fel, det som var rätt innan kan vara fel senare och vice versa. Det går vidare även att urskilja ett maktutövande i form av att det är kvinnan som ska *unna* mannen genom att utföra oralsex med sin kollega. Det ligger ingen form av logik kring vad som är fel eller rätt i dubbelbestaffningen utan det avgörs från gång till gång (Ås, s. 50). I och med dessa oklara regler hamnar kvinnorna såväl i en enligt Ås outhärdlig balansverksamhet, i männens maktutövande. Kvinnan kan på detta sätt aldrig göra något gott nog, vilket gällande Hirdmans genusteori är i enlighet med föreställningen om henne som den andre av fel kön (2001, s. 31). Citatet ovan ligger nära till hands med Hirdmans uttalande kring en systematisk

könshierarki där mannen innehar makten i förhållandet. I självklarheten att vara nummer ett ingår dessutom en uppsättning företeelser som man inte behöver ge en djupare innebörd (Hirdman 2001, s. 70). Är man "herre i egen värld" är de andra enbart inneboende objekt, som egentligen bara existerar för hans nöje, begär, irritation, dåliga humör eller ursinne.

Vidare kan man eventuellt se Hirdmans (2001) uttalande om mannens förakt för kvinnan i dubbelbestraffningen, då kvinnan aldrig kan göra eller vara tillräcklig. Hirdman (ibid, s. 68-69) menar att förståelsen av genus där grundformeln av att han är själen och förståndet medan hon är kroppen, i kombination med årtusenden av västerländsk mentalitetshistoria där kroppen är avsky, skam och synd, skapas en rädsla för femininitet som transformeras till förakt. Det vill säga, i grund av rädsla att skydda och upprätthålla sin manlighet utövas makt mot kvinnan (Hirdman 2001; Söderberg 2008). Hirdman (2001) menar att såväl behovet och beroendet av henne skapar ett självförakt som blir till raseri, mannens hantering av föraktet blir hat, våld och kontroll. Kan dessa tre komponenter eventuellt resultera i påvisad form av härskarteknik?

Männens maktutövande i empirin går att förstå utifrån Fischer Bjelland (2014) som menar att män som har mindre makt än den kvinnan i relationen utövar upplever denna obalans så pass frustrerande och stressande att de i ett försök att jämna ut maktobalansen utövar våld mot kvinnan. Vidare menar Fischer Bjelland (2014) att enbart fysiskt våld inte räcker för att få full kontroll över en annan människa och används därför i samband med psykiskt våld. Empirin visar inte enbart det fysiska våldet utan även det psykiska våldet såsom att kvinnan inte kan göra något rätt. Att det då i empirin inte förekommer någon maktutövning i form av dubbelbestraffning som inte är kopplad till även fysiskt våld kan tyda på att det krävs *både* fysiskt och psykiskt våld för få full kontroll över en annan människa. Utifrån detta i kombination av Ås (1892) kan dubbelbestraffning fungera som ett sätt för mannen att försöka hamna i en maktposition i relationen genom att säga till kvinnan vad hon får göra eller hur hon ska bete sig. När kvinnan då förhåller sig till detta är även det fel. Således har mannen styrkt sin maktposition och

jämnat ut maktobalansen genom att visa att inget kvinnan gör kan vara rätt. Det fysiska våldet används då som ett sätt att inte enbart jämna ut maktobalansen utan för att ta full kontroll.

6. Avslutande diskussion

Syftet med studien var att försöka få en fördjupad kunskap kring männens maktutövande och maktposition i sitt våld mot kvinnor i nära relationer. Detta konkretiseras via två forskningsfrågor gällande på vilka sätt vi kan se detta maktutövande samt hur vi på så sätt kan förstå mannens maktposition i relation till kvinnan.

Genom våra rättsfall fann vi maktutövande i form av härskartekniker där vi utifrån Ås (1982) teoretiska förståelsemodell kunde redogöra fyra stycken; *våld eller hot om våld, påförande av skuld och skam, objektifiering* samt *dubbelbestraffning*. Med hjälp av Ås teoretiska perspektiv kunde vi utifrån domarna demonstrera hur männen på olika sätt gör kvinnan mindervärdig. Utifrån våra resultat såg vi olika sätt att skada såväl hot om att skada eller döda i syfte att kontrollera och dominera. Vi fann såväl hur gemensamma barn och närstående används som maktmedel för att styra exempelvis förhørsutsagor i en rättegångsprocess. Vi fann maktutövande i en så kallad BDSM-relation där mannens våld utifrån en genusteoretisk förståelse eventuellt maskeras, göms och "rättfärdigas" i hänvisning till ett bestämt sexuellt rollspel. Genom detta kunde vi se en bakomliggande maktposition där hans maktutövande inte enbart berättigas via ett genussystem utan såväl romantiseras i relationer. Då maskulinitet kan liknas vid "krigare" och "förövare" kan maktutövandet berättigas såväl motiveras för att bevara könslig identitet och manlighet. Vidare kunde vi se olika sätt hur männen på olika sätt tilldelar kvinnan ansvar för våldet eller oönskade situationer i form av att hon ska ha triggat, provocerat eller tvingat honom att utföra våldet. Genom detta maktutövande kunde vi se hur han utifrån en maktposition tillger sig själv rätten att hon då med våld ska "betala" för mannens vånda och obehagskänslor. I relation till genussystem och genuskontrakt tilldelas mannen

rätten att definiera kvinnan samt ifrågasätta eller förhålla henne. Enligt stereotypa föreställningar tilldelas hon oförstånd och omoral och han tvärtemot i relation till henne. Fortsättningsvis fann vi hur kvinnor på olika sätt reduceras och positioneras från att vara ett subjekt och likvärdig människa med egen rätt till istället en kropp/ett kön av mannen samt dessutom ett objekt som tillhör honom. Utifrån genusordningen ges mannen andra rättigheter såväl makten att definiera kvinnan. Slutligen fann vi även hur kvinnor var fast i en outhärdlig dubbelhet genom att straffas oavsett om hon agerar enligt mannens vilja eller tvärtemot, utifrån hans maktposition och bestämmelse där mannen vill nå full kontroll.

Följaktligen, i vår förståelse av männens maktutövande har vi kunnat påvisa att det finns många och olika typer av härskartekniker. Därtill att vi kan se en kombination av olika härskartekniker utifrån Ås förklaringsmodell. Därmed anser vi att förståelsen av härskartekniker som ett maktmedel mot kvinnan kan användas för att fånga upp kvinnor som lever i våldsamma relationer. I sökandet efter litteratur om härskartekniker upptäckte vi att det finns en mängd litteratur som tar upp härskartekniker i förhållande till arbetsrelationer. Att belysa hur härskartekniker används i olika relationer är positivt och bör inte ändras. Vi anser dock att det med fördel kan läggas mer fokus på hur härskartekniker används i romantiska relationer. Utifrån studien väcks även tankar om ett eventuellt behov av utvecklad teori inom området för att kunna fånga, förklara, förhindra och motverka männens maktutövande. Då Ås förklaringsmodell konstruerades till att användas rörande just kvinnors rätt i relation till män samt att kvinnorrättsorganisationer idag använder sig av och hänvisar till denna, ser vi detta som kritiskt. Med andra ord ser vi ett behov av att fortsätta konkretisera och utveckla fler nutida aspekter och faktorer i maktutövandet som enligt vårt förmenande inte fångas tillräckligt i Ås beskrivning från 1982. I sin förklaringsmodell kring härskartekniker fångar Ås heller inte alla olika typer av våld, som exempelvis ekonomiskt våld. Vi ser att detta är särskilt motiverat då det fortfarande finns stor okunskap kring våldet samt att det inte finns några tecken på att det skulle ha minskat varken internationellt eller i Sverige. En annan fortsatt utveckling av forskning på ämnet kan innebära att anta en kvantitativ

forskningsansats för att på så sätt försöka se sambandet mellan användandet av härskartekniker och mäns våld mot kvinnor ur ett bredare perspektiv.

Vår ståndpunkt är att det sociala arbetet kan dra nytta av kunskapen om härskartekniker då det synliggör hur maktförhållandet och olika former av maktutövande ter sig i en relation. Tecken på att en kvinna blir utsatt för härskartekniker av sin partner *kan vara* en indikator för att det förekommer våld i nära relation. Mäns våld mot kvinnor är ett komplext ämne där kunskap och nyansering leder till en större förståelse och därmed också ökar möjligheten att fånga upp de kvinnor som lever i en våldsam relation.

7. Referenslista

- Bjelland, H. F. (2014). En voldsom maktbalanse? En studie av relativ makt og forekomst av partnervold. *Sosiologisk tidsskrift*, 22(1), 51–74.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2928-2014-01-04>
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder* (B. Nilsson, Övers.; Upplaga 3). Liber.
- God forskningssed* (Reviderad utgåva). (2017). Vetenskapsrådet.
- Hirdman, Y. (1988). Genussystemet – reflektioner kring kvinnors sociala underordning. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, 88(3), 49–63.
- Hirdman, Y. (2001). *Genus: Om det stablas föränderliga former* (1. uppl). Malmö: Liber.
- Johnsson-Latham, G. (2005). *Patriarkalt våld som hot mot mänsklig säkerhet*. Stockholm: Regeringskansliet.
<https://www.regeringen.se/49bb89/contentassets/d8d7512f54bd4ac1b15a4d6287d72374/patriarkalt-vald-som-hot-mot-mansklig-sakerhet>
- Jämställdhetsmyndigheten. (u.å.). *Mäns våld mot kvinnor*.
<https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/>
- Jämställdhetsmyndigheten. (2021). *Våldsförebyggande arbete*.
<https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/valdsforebyggande-arbete/>
- Lundgren, E. (Red.). (2001). *Slagen dam: Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige: en omfångsundersökning*. Fritzes offentliga publikationer.
- Lönnroth, A. (2008). *Förbannad är jag ganska ofta: Samtal med Berit Ås*. Ordfront i samarb. med Kvinnor för fred.

- Nyberg, A., & Dahlgren, E. (2021). *Härskarteknik* (Första upplagan). Malmö: Liber.
- Papp, L. J., Liss, M., Erchull, M. J., Godfrey, H., & Waaland-Kreutzer, L. (2017). The Dark Side of Heterosexual Romance: Endorsement of Romantic Beliefs Relates to Intimate Partner Violence. *Sex Roles*, 76(1–2), 99–109. <https://doi.org/10.1007/s11199-016-0668-0>
- Rennstam, J. & Wästerfors, D. (2015). Att analysera kvalitativt material. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber. ss. 220-234
- Socialstyrelsen (2021). *Våld i nära relation och hedersrelaterat våld*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2021-11-7619.pdf>
- Svensson, P. (2015). Teorins roll i kvalitativ forskning. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber. ss. 208-219
- Söderberg, M. (2008). *Män som hatar kvinnor: Attityder som stöder eller ursäktar partnervåld - operationalisering, bakgrund och förståelse*. Kriminalvårdens Reprocentral, 2010. <https://www.kriminalvarden.se/globalassets/publikationer/forskningsrapporter/man-som-hatar-kvinnorpdf>
- Ås, B. (2004). The five master suppression techniques. I Evengård B. (red.) *Women in white: The european outlook*. Stockholm: Stockholm County Council. ss. 78–83
- Ås, B., & Johnson, C. (1982). *Kvinnor tillsammans: Handbok i frigörelse*. Stockholm: Gidlund.